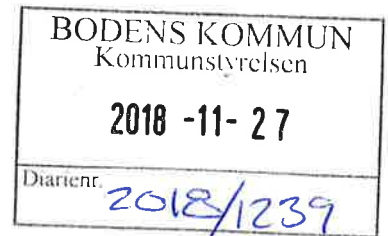

**Bodens
kommun**

Kommunrevisionen

2018-11-27

För kännedom
Kommunstyrelsen
Fullmäktiges presidium
Partiernas gruppledare

Till
Valnämnden

Granskning av valnämndens verksamhet

I egenskap av förtroendevalda revisorer i Bodens kommun har vi genomfört en granskning av valnämnden. I granskningen har vi biträttas av sakkunniga från PwC.

Utifrån genomförd granskning görs en sammantagen revisionell bedömning att valnämndens arbete till övervägande del bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Den interna kontrollen inom granskade områden bedöms till övervägande del vara tillräcklig. Närmare redogörelse för iakttagelser och bedömningar finns i bilagd revisionsrapport.

För att utveckla granskningsområdet lämnas följande rekommendationer:

- Att nämnden verkar för att årsbudget för att fullgöra uppdraget hädanefter tilldelas nämnden, ej annat politiskt organ. År 2018 har budget disponerats av kommunstyrelsen
- Att nämnden – inför valår – utövar övergripande styrning genom att besluta om mål och verksamhetsplan eller motsvarande. Detta skulle ge rimlig styrning till en verksamhet som i hög grad bedrivs i form av ett projekt
- Att nämnden – under valår – efterlever gällande instruktioner avseende återrapportering till kommunfullmäktige

För revisorerna i Bodens kommun

Inger Lundström
Ordförande

Leif Nordström
Vice ordförande

Bilaga: Revisionsrapport "Valnämndens verksamhet", PwC november 2018

BODENS KOMMUN Kommunstyrelsen
2018 -11- 27
Darienc. 2018/1239

Revisionsrapport

Valnämndens verksamhet

Bodens kommun

Bo Rehnberg
Cert. kommunal revisor

Jennifer Lendeng
Revisionskonsult

November 2018

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och kontrollområden	3
1.3. Revisionskriterier	3
1.4. Metod och avgränsning	4
2. Iakttagelser och bedömningar	5
2.1. Intern kontroll	5
2.2. Ändamålsenlighet	8
2.3. Ekonomiskt tillfredsställande	9
3. Avslutning	10
3.1. Sammanfattande revisionell bedömning	10
3.2. Rekommendationer	10

2018-11-27

Andreas Jönsson

Uppdragsledare

Bo Rehnberg

Projektledare

Sammanfattning

På uppdrag av kommunens förtroendevalda revisorer har PwC genomfört en granskning av valnämndens verksamhet. Granskningen tar utgångspunkt från kommunallagens revisionskapitel. Fokus har riktats mot följande områden:

- Politisk styrning och kontroll
- Valprocess 2018: planering, genomförande, utvärdering
- Rapportering
- Resurser
- Följsamhet till nämndreglemente

Utifrån genomförd granskning görs en sammantagen revisionell bedömning att valnämndens arbete till övervägande del bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Den interna kontrollen inom granskade områden bedöms till övervägande del var tillräcklig.

Underlag för gjorda bedömningar redovisas i följande avsnitt.

För att utveckla granskningsområdet lämnas följande rekommendationer:

- Att nämnden verkar för att årsbudget för att fullgöra uppdraget härnäst tilldelas nämnden, ej annat politiskt organ. År 2018 har budget disponerats av kommunstyrelsen
- Att nämnden – inför valår – utövar övergripande styrning genom att besluta om mål och verksamhetsplan eller motsvarande. Detta skulle ge rimlig styrning till en verksamhet som i hög grad bedrivs i form av ett projekt
- Att nämnden – under valår – efterlever gällande instruktioner avseende återrapportering till kommunfullmäktige

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunens revisorer har med hänsyn till risk och väsentlighet bedömt det angeläget att göra en granskning av valnämndens verksamhet.

I varje kommun ska det finnas en valnämnd. Nämnden är lokal valmyndighet med ansvar i kommunen i frågor om val. Valnämndens uppdrag regleras i vallagen och i reglemente fastställt av kommunfullmäktige.

Allmänna val hålls vart fjärde år, vilket för år 2018 sker i september månad. Nämnden ansvarar för att bereda och verkställa tilldelat uppdrag. En bristfällig styrning och kontroll av uppdraget kan riskera att verksamheten inte bedrivs på avsett sätt.

Revisionsobjekt i granskningen är valnämnden.

1.2. Syfte och kontrollområden

Revisorernas uppdrag regleras i kommunallagen kapitel 12. Syftet med granskningen är att granska och pröva om valnämndens verksamhet bedrivs på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt samt med tillräcklig intern kontroll.

Granskningen omfattar följande kontrollområden:

Intern kontroll

- Politisk styrning och kontroll
- Genomförande av val 2018. Fokus på delprocesserna: a) planering/förberedelse, b) rekrytering/utbildning/kompetensutveckling, c) genomförande och d) uppföljning/utvärdering
- Rapportering/redovisning till överordnad valmyndighet respektive kommunstyrelse/kommunfullmäktige

Ändamålsenlighet

- Följsamhet till valnämndens reglemente

Ekonomiskt tillfredsställande

- Budget och budgetföljsamhet
- Balanserade resurser för att verkställa tilldelat uppdrag

1.3. Revisionskriterier

Följande kriterier utgör underlag för revisionell bedömning:

- Kommunallagen kap 6:6
- Vallagen kap 3:3
- Valnämndens reglemente
- I övrigt se kontrollområden

1.4. Metod och avgränsning

Granskningen genomförs genom analys av för granskningen relevant dokumentation samt intervjuer med ett urval av företrädare för nämnden och dess verksamhet inkl. valkansliet. Granskningen avgränsas till i huvudsak år 2018. I övrigt, se syfte och kontrollområden.

Bedömningsskala som används för respektive kontrollområde:

Inte/Otillräcklig	
I begränsad utsträckning	
Till övervägande del	
Ja	

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1. Intern kontroll

I revisorernas uppdrag ingår att granska och pröva om den interna kontrollen är tillräcklig. Med intern kontroll avses till exempel att ansvariga politiska organ i rimlig grad utövar styrning och kontroll över verksamheten samt att det finns rapporteringsrutiner som tillämpas på avsett sätt.

2.1.1. Kontrollområden och iakttagelser

2.1.1.1. Politisk styrning och kontroll

Nämndens uppdrag regleras i kommunallagen och i kommuninterna styrdokument, företrädesvis reglemente. Valnämnden har under kalenderår 2018 haft sju protokollförda sammanträden (§ 1-46). Granskning av protokoll visar följande:

Styrning

Nämnden har under perioden inte utövat någon övergripande styrning av verksamheten, i form av årlig verksamhetsplan/styrkort. Kommunallagen ger uttryck för att kommunal verksamhet ska styras genom mål och planer. Däremot kan verifieras att nämnden utövat styrning i form av fastställande av sammanträdesplan 2018 samt beslut i ett större antal enskilda verksamhetsärenden. Nämnden har bland annat hanterat frågor som rör rekrytering och utbildning av röstmottagare, vallokaler och förtidsröstning.

När det gäller ekonomistyrning har nämnden inte fastställt någon övergripande detaljbudget för år 2018. Den styrning som skett rör begäran hos kommunfullmäktige om utökad budgetram samt att nämnden fastställt arvode för röstmottagare. Nämndens budgetäskande förklaras av utökade kostnader för röstmottagare. I sammanhanget noteras att nämnden för år 2018 saknat egen budget. De resurser som nämnden disponerat har hämtats från kommunstyrelsens budgetram.

Kontroll

Nämnden har inte reglerat hur dess uppföljning och kontroll ska vara utformad för verksamhetsåret 2018 (uppföljningsplan eller motsvarande).

Granskningen visar att verksamheten löpande har informerat nämnden från pågående verksamhet. Under perioden har nämnden bland annat fått återkommande information avseende säkerhetsarbetet. I oktober har nämnden genomfört en uppföljning/utvärdering av genomfört val. Nämnden beslutar att godkänna lämnad rapport. Det kan inte verifieras att nämnden under perioden behandlat delårsrapport 2018-08-31.

2.1.1.2. Genomförande av val 2018

Ett systematiskt arbetssätt kännetecknas av följande faser: 1) planerings-/förberedelsefas, 2) genomförandefas samt 3) uppföljnings-/utvärderingsfas.

Granskningen visar att genomförande av val 2018 i praktiken bedrivits i form av ett projekt. Inför val 2018 har det sammansatts en arbetsgrupp på cirka 5 personer. Syftet med arbetsgruppen har varit att skapa en projektorganisation som kan fungera till nästa val, då

det tidigare endast var en projektledare som arbetat med valet. Nu är målet att det ska bli en projektorganisation för att det bland annat ska bli mindre sårbart.

Planering och förberedelser

I lag och förordning ges viss vägledning avseende planering och förberedelse inför val. Bland annat ställs krav på den lokala valmyndigheten i fråga om resursplanering avseende personal och lokaler.

Vid intervjuer med företrädare för nämnd och verksamhet framkommer följande:

- Rekryteringsarbetet av röstmottagare påbörjas i början av år 2018. Behovet av rösträknare har varit större än vid tidigare val. Inför detta val har ett principbeslut tagits att personer som återfinns på valsedel inte ska arbeta som röstmottagare. Rekrytering har skett genom olika former av annonsering samt genom sociala medier. I maj 2018 har rekryteringsprocessen i stort slutförts. Rekryteringsprocessen har varit en stor utmaning för organisationen.
- Utbildning av alla röstmottagare genomförs under augusti månad. Utbildningen grundar sig på Valmyndighetens grundutbildning som sedan kompletteras utifrån lokala förutsättningar. Utbildningsinsatserna har genomförts med hjälp av bland annat filmer, manualer och presentationer från Valmyndigheten.
- Organisationen har inventerat och planerat vallokaler och dess utformning. Antal vallokaler styrs framför allt av hur valdistrikten har utformats. Lokaler i kommunal regi har prioriterats. Vallokalen ska vara funktionell där lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ska beaktas. Vallokaler för år 2018 är i stort sett samma som vid val år 2014.

Genomförande

I lag och förordning ska den lokala valmyndigheten efterleva ett antal formkrav, till exempel i fråga om röstning, rutin inför öppnande av vallokal, rösträkning och dokumentation från genomfört val.

Vid intervjuer med företrädare för nämnd och verksamhet framkommer följande:

- Den lokala valmyndigheten ska erbjuda medborgare möjlighet att förtidsrösta. Antalet förtidsröster har ökat 2018 än vid val 2014. Förtidsröstning har ägt rum i fyra lokaler, därutöver fanns tillgång till ambulerande röstmottagare. En nyhet 2018 var att förtidsröstningen har bemannats genom att inkludera personal från kommunens förvaltningar. Syftet med denna aktivitet var att öka delaktigheten inom kommunorganisationen samt minska belastningen på kommunledningskontoret.
- Flertalet av medborgarna röstar på valdagen. Inledningsvis har valnämnd och den centrala valorganisationen samlats på stadshuset för att säkerställa valets genomförande. Nämndsledamöter har under dagen besökt vallokaler för kontroll att verksamheten bedrivs på avsett sätt. Efter att vallokal stängts har rösträkningen påbörjats, och efter att den rapporterats till Länsstyrelsen har röstmottagarna packat materialet och transporterat valbox, röstlängd och valsedlar till stadshuset.
- Nämnden har onsdagen efter valdagen sammanträtt för att räkna samman rösterna för riksdagsval, kommunalval samt landstingsval. Mötet tog något längre tid än tidigare val, eftersom det var som fler som förtidsröstade 2018. Protokollet, som skickas till Länsstyrelsen, är uppbyggd som en checklista som fylls i om exempelvis hur många som arbetat i lokalen, tiden för plombering av urnorna börjar osv. Det är Länsstyrelsen som utför den slutgiltiga sammanräkningen.

Uppföljning och utvärdering

I lag och förordning ställs inga formella krav på uppföljning och utvärdering av genomfört val. Vid granskning och intervjuer framkommer följande:

- Nämnden har i mötesplan 2018 angett att uppföljning/utvärdering av val ska behandlas av nämnden i oktober månad.
- Ungefär en vecka efter valet har den centrala valorganisationen skickat en enkät till olika företrädare för valorganisationen. Denna rutin har tillämpats vid ett flertal val. Syftet med enkäten är att finna förbättringsområden och att de som arbetat med valet får möjlighet att ge sina åsikter, särskilt eftersom det vid årets val var många nya som arbetat med valet. Granskningen visar att enkätundersökning 2018 har en mycket hög svarsfrekvens.
- Genomförd enkätundersökning är ett viktigt underlag för den sammanfattande rapport som upprättas av verksamheten. Granskning av rapporten visar att den innefattar både uppföljning/utvärdering av verksamhet och ekonomi.

2.1.1.3. Rapportering och redovisning

I vallag och valförordning regleras vilken dokumentation som ska skickas till överordnad valmyndighet (läs: Länsstyrelsen). Lag och förordning ställer dock inget krav på att den lokala valmyndigheten ska upprätta en samlad rapport över genomfört val.

Av valnämndens reglemente framgår att nämnden – på samma sätt som övriga nämnder – ska avlämna rapport hur den fullgjort tilldelat uppdrag. Denna rapportering sker företrädesvis genom delårsrapport och årsredovisning. Av föregående avsnitt framgår att nämnden inte avlämnat någon delårsrapport per 2018-08-31. Viss information om valkansliets arbete återfinns emellertid i den delårsrapport som kommunledningskontoret lämnat till kommunstyrelsen.

Granskningen visar att valkansliets sammanfattande rapport för val 2018 kommer att tillsändas kommunfullmäktige. Rapporten omfattar följande områden: förberedelser, röstningens genomförande, ekonomi och utvärderingar, exempelvis vallokaler, rekrytering av röstmottagare och övriga funktionärer.

Av intervjuer framgår att Länsstyrelsen inte framfört någon väsentlig kritik mot hur valet har genomförts inom Bodens kommun.

2.1.2. Bedömning

Den revisionella bedömningen är att den interna kontrollen inom granskade områden till övervägande del har varit tillräcklig. Bedömningen baserar framför allt på följande:

- Genomförande av val 2018 har skett på ett strukturerat och systematiskt sätt. Nämnd och verksamhet kan i rimlig grad verifiera att de planerat, genomfört och utvärderat valarbetet. Redovisat arbetssätt är förenligt vad som anges i vallag och valförordning
- Rapportering och redovisning till överordnad valmyndighet har skett på avsett sätt. Granskningen kan verifiera att samlad rapport för val 2018 kommer att lämnas till kommunfullmäktige
- Nämnden kan verifiera att den utövat styrning och kontroll över tilldelat uppdrag. Att nämnden inte tilldelats en egen budget försvårar möjligheten för revision/fullmäktige att utkräva ansvar av nämnden.

Framtida utvecklingsområden är att nämnden tilldelas egen budget samt att nämnden på övergripande nivå utövar styrning över sin verksamhet, till exempel genom att fastställa mål och verksamhetsplan/styrkort.

2.2. Ändamålsenlighet

I revisorernas uppdrag ingår att granska och pröva om verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt. Med ändamålsenlighet menas till exempel att nämnder bedriver verksamheten i enlighet med lagstiftning, föreskrifter och kommuninterna regelverk.

2.2.1. Kontrollområde och iakttagelser

2.2.1.1. Följsamhet till nämndens reglemente

Kommunfullmäktige har under våren 2018 fastställt reglemente för kommunstyrelse och samtliga nämnder, däribland valnämnden. I aktuell granskning riktas fokus på följande kontrollområden:

1. Nämndens arbetsformer: rutin för hantering av kallelse
2. Nämndens arbetsformer: rutin för justering av nämndprotokoll
3. Nämndens rapportering till kommunfullmäktige

Kontrollområde 1: Kallelser

I reglemente regleras att kallelse till nämndssammanträde ska skickas ut skriftligen och ska innehålla tid och plats för mötet. Vidare ska kallelsen skickas elektroniskt om det inte anses olämpligt, och kallelsen ska skickas ut senast fem dagar för sammanträdesdagen.

Vår granskning kan verifiera att valnämnden under år 2018 efterlevts fullmäktiges krav avseende hantering av kallelser.

Kontrollområde 2: Justering av protokoll

Reglementet anger att protokollet senast 14 dagar efter sammanträdet ska justeras av ordförande samt en ledamot.

Vår granskning kan verifiera att valnämnden under år 2018 efterlevts fullmäktiges krav avseende justering av protokoll. Nämndens protokoll har justeras inom 14 dagar, samt att alla sidorna i protokollet är justerat av utsedda justerare. I övrigt noteras att det i protokoll inte anges vart beslut ska expedieras, detta för att kunna se spårbarheten. I exempelvis ärendet där nämnden begär mer medel för att täcka kostnader för röstmottagare, kan vi inte se att beslutet delgetts kommunfullmäktige eller kommunstyrelsen.

Kontrollområde 3: Rapportering till kommunfullmäktige

I reglemente anges formerna för hur kommunens nämnder ska återrapportera till kommunstyrelse/kommunfullmäktige.

Av föregående avsnitt framgår att nämndens rapportering inte motsvarar krav i reglemente. Vår granskning visar att valnämnden inte upprättat delårsrapport per 2018-08-31. Därutöver noteras att sammanställd rapport för val 2018, som upprättats av valkansliet, inte kommer att beslutas av valnämnden innan den skickas vidare till KS/KF.

2.2.2. Bedömning

Den revisionella bedömningen är att granskade områden till övervägande del hanteras på ett ändamålsenligt sätt. Bedömningen baseras på följande iakttagelser:

- Valnämnden bedriver verksamheten i enlighet med fastställt reglemente avseende hantering av kallelser samt justering av protokoll
- Valnämnden följer inte reglemente avseende delårsrapportering till fullmäktige

Framutvecklingsområde är att nämnden, när den är verksam under mandatperioden, efterlever instruktion avseende rapportering till kommunstyrelse/kommunfullmäktige.

2.3. Ekonomiskt tillfredsställande

I revisorernas uppdrag ingår att granska och pröva om verksamheten bedrivs på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Med ekonomiskt tillfredsställande avses till exempel att ansvariga organ säkerställer att tillsätts rimliga resurser (materiella och personella) för att kunna bedriva verksamheten på avsett sätt.

2.3.1. Kontrollområden och iakttagelser

2.3.1.1. Budget och budgetföljsamhet

Av föregående avsnitt framgår att valnämnden saknat egen budget för verksamhetsåret 2018. De resurser som nämnden disponerat har tillhört kommunstyrelsen.

Av sammanställd rapport för val 2018 samt intervjuer framgår följande:

- Verksamheten har för år 2018 disponerat en budget på 765 000 kr. Merparten av budget utgörs av statsbidrag på 560 000 kr.
- Årsprognosen är att verksamheten förväntas förbruka resurser motsvarande 800 000 kr. Underskottet är främst hänförligt till säkerhetskostnader.

2.3.1.2. Balanserade resurser för att verkställa tilldelat uppdrag

Som tidigare nämnts har nämnden i början av år 2018 äskat mer medel för att möta ökad omkostnad för röstmottagare. Dessa medel har beviljats av kommunfullmäktige.

Vid intervjuer med företrädare för nämnd och verksamhet upplever de att de i stort tilldelats rimliga resurser för att genomföra val 2018. En framgångsfaktor har varit att man inför val 2018 utökat projektorganisationen jämfört med tidigare val.

Granskningen visar att val 2018 genomförts på ett strukturerat och systematiskt sätt samt att överordnad valmyndighet inte framfört någon väsentlig kritik mot hur valet genomförts i Bodens kommun.

2.3.2. Bedömning

Vår revisionella bedömning är att verksamheten till övervägande del har bedrivits på ett från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt. Bedömningen baseras på följande:

- Verksamheten har i stort bedrivits inom budget. Negativ budgetavvikelse 35 tkr
- Tillsynsmyndigheten Länsstyrelsen har inte riktat någon väsentlig kritik mot hur den lokala valmyndigheten i Boden har fullgjort sitt uppdrag. Viss avvikelse har dock noterats avseende kommuninterna styrdokument

3. Avslutning

3.1. Sammanfattande revisionell bedömning

Kontrollområde	Bedömning
Ändamålsenlighet	<p>Till övervägande del</p> <p>Underlag för revisionell bedömning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nämnden efterlever reglemente avseende hantering av kallelser samt justering av protokoll - Nämnden följer inte reglemente avseende delårsrapportering till kommunfullmäktige
Ekonomiskt tillfredsställande	<p>Till övervägande del</p> <p>Underlag för revisionell bedömning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nämnden redovisar en mindre negativ avvikelse mot tilldelad budgetram - Ingen väsentlig kritik från överordnad valmyndighet
Intern kontroll	<p>Till övervägande del</p> <p>Underlag för revisionell bedömning:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Val 2018 har i rimlig grad planerats, genomförts och utvärderats. Redovisat arbetssätt är förenligt vad som anges i speciallagstiftning - Rapportering och redovisning till överordnad valmyndighet har skett på avsett sätt. Samlad rapport för val 2018 kommer att lämnas till kommunfullmäktige - Nämnden kan verifiera att den utövat styrning och kontroll över tilldelat uppdrag. Att nämnden inte tilldelats en egen budget försvårar möjligheten för revision/fullmäktige att utkräva ansvar av nämnden.

3.2. Rekommendationer

För att utveckla verksamheten bör följande rekommendationer prioriteras:

- Att nämnden verkar för att årsbudget för att fullgöra uppdraget hädanefter tilldelas nämnden, ej annat politiskt organ. År 2018 har budget disponerats av kommunstyrelsen
- Att nämnden – inför valår – utövar övergripande styrning genom att besluta om mål och verksamhetsplan eller motsvarande. Detta skulle ge rimlig styrning till en verksamhet som i hög grad bedrivs i form av ett projekt
- Att nämnden – under valår – efterlever gällande instruktioner avseende återrapportering till kommunfullmäktige

